

Nacka kommun

Registrator@nacka.se

Utbildningsstrateg

Pergunnar.rosengren@nacka.se

Rektor Stavsborgsskolan

Lena.Jansson@nacka.se

Biträdande rektor

Pernilla.Selenius@nacka.se

Tillsynsbeslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete med
extra anpassningar vid Stavsborgsskolan
i Nacka kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför under hösten 2015 och våren 2016 en kvalitetsgranskning (diarienummer 403-2015:2217) av skolans arbete med extra anpassningar i årskurs 4. Granskningen av Stavsborgsskolan årskurs 4, i Nacka kommun ingår i detta projekt.

Stavsborgsskolan besöktes mellan den 14 och 17 mars 2016. I samband med kvalitetsgranskningen har sådana allvarliga brister i verksamheten uppmärksamats att det föranlett ett separat tillsynsbeslut vilket redovisas här.

Skolinspektionen har tillsammans med rådgivare från SPSM genomfört lektionsobservationer i årskurs 4 på Stavsborgsskolan. Utöver underlag från lektionsobservationer har intervjuer genomförts med elever, vårdnadshavare, lärare, elevhälsa och biträdande rektor. Skolan har även skickat in dokument på elevnivå och skolans övergripande arbete med extra anpassningar och särskilt stöd.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Nacka kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast **den 15 september 2016** redovisas för Skolinspektionen. Redovisning skickas till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se

Trygghet och studiero

Skolan ska, i det dagliga arbetet, arbeta för att elevernas lärmiljö ska präglas av trygghet och studiero och är fri från kränkande behandling. Skolan ska se till att eleverna kan bedriva sina studier i en lugn miljö där de exempelvis inte störs, hotas eller känner sig otrygga av andra elever. Denna miljö bör inte begränsas till enbart lektionssalar, utan även gälla övriga studieutrymmen på skolan som exempelvis skolbibliotek, grupprum. Vidare ska skolan genomföra åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever vid skolan. Om en enskild elev upplever sig kränkt ska omständigheterna utredas, och i förekommande fall åtgärdas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Arbetet granskas genom bedömning av följande kritiska faktorer:

Bedömning av brist

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)

Åtgärder

Nacka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Vidta åtgärder så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Motivering av brist

Skolinspektionen bedömer att det saknas trygghet och studiero i den klass som besökts på skolan. Det förekommer konflikter i klassrummet, det råder en hög ljudnivå, det är rörigt i klassrummet och elever kommer och går från lektionerna.

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av förarbetena framgår att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö.

I intervjuer med elever, vårdnadshavare och lärare framkommer att studieron på skolan varierar och att det framför allt i årskurs 4 inte råder studiero. En stor del av undervisningstiden går till att få ordning i klassen enligt intervjuade lärare. Någon lärare uppger att klassen är i behov av *"teambuilding för att få gruppen att fungera"* och uppger fortsättningsvis att *"ingen elev i klassen mår bra, inte de tuffa och inte de tysta och inte lärarna heller"*.

Observationer bekräftar denna bild. Vid Skolinspektionens och SPSM:s besök i klassrummet fanns det utöver undervisande lärare, ofta en eller två resurspersoner med i klassrummet, trots detta fanns ingen studiero. Lärarna uppgav vid intervju att resurspersonerna hjälper till att *"lösa konflikter"* som uppstår i klassrummet, så att lärarna får fokusera på undervisningen. En av lärarna uppger *"Jag har bara mina minuter i klassen och måste försöka få det att fungera här och nu"*. Resurspersonerna får ofta bryta in och flytta någon elev eller ta eleven tillbaka till sin plats och flertalet elever gör annat medan läraren försöker undervisa.

Observationerna visade att det trots tre vuxna personer i klassrummet emellanåt var mycket situationer som uppstod. Det var bristande studiero, hög ljudnivå och rörigt i klassrummet. Lärarna fick ofta höja rösten för att överrösta eleverna och kontinuerligt be eleverna om att vara tysta eller dämpa sig. Lärarna uppmanar återkommande eleverna om *"koncentration på jobbet"*. Även eleverna i klassen säger till varandra för att få studiero *"sluta prata, jobba istället"* eller *"kan du vara tyst, du pratar för mycket"*. Eleverna uppger vid intervju att

lärarna ofta skriker åt dem och någon elev säger att *"en lärare inte längre har något tålamod kvar och att det även händer att lärare blir förbannade"*.

På många av de lektioner Skolinspektionen närvarat, sitter flickorna tysta och räcker upp handen och väntar länge på hjälp. Detta eftersom de inte ropar lärarens namn högt till skillnad från pojkarna, eller så hjälper de varandra eftersom de är placerade så i klassrummet. Pojkarna upptar merparten av lärarens tid på lektionerna eftersom de rör sig runt i klassrummet och även får mer tid, uppmärksamhet och talutrymme genom att de inte väntar på sin tur utan ropar högt i klassen. Flera av eleverna bekräftar själva vid intervjun bilden av att *"Killarna alltid pratar på lektionerna, killarna bara skriker. Tjejerna sitter och väntar"* Det är även vanligt förekommande på lektionerna att några elever pratar med varandra istället för att lyssna på läraren.

Vårdnadshavare uppger vid intervju att de är medvetna om att det verkar vara en *"svår klass"* och de vet därmed inte hur mycket tid lärarna har att hjälpa deras barn i skolan. Eleven berättar själv hemma att det är stökigt i klassen, killarna tar upp allt utrymme för läraren. De har även funderat på att byta skola för att *"pojkarna lever om för mycket"*.

Observationer visar vidare att många elever kommer sent till lektionerna efter rasten och stör en redan påbörjad lektion och lärarens genomgångar. Ofta uppstår en diskussion och lärarna får på flera lektioner påminna eleverna om att komma i tid till lektionerna. Det förekom även att någon elev på eget initiativ avslutade lektionerna, genom att ropa *"nu slutar vi"* varpå många av eleverna i klassen snabbt plockade ihop och reste sig för att lämna klassrummet. Detta trots att lektionen inte var slut och det var fem minuter kvar och läraren inte hade sagt att de skulle sluta.

Utöver detta framkom i flertalet intervjuer med såväl elever som vårdnadshavare att eleverna var rädda för en vuxen och att stämningen i klassen sedan den personen börjat blivit mycket sämre. Observationer visade även att personen ibland skapade mer konflikter med eleverna med sitt agerande än att motverka dem. Skolinspektionen påtalade detta till biträdande rektor vid skolbesöket. Biträdande rektor var medveten om problematiken kring detta eftersom hon även fått meddelanden från vårdnadshavare. Vidare uppgavs att skolan agerat genom att omedelbart omplacera personen.

Motivering till föreläggande som ingripande

Skolinspektionen bedömer att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Skolinspektionen bedömer, utifrån bristernas karaktär att ett föreläggande är det ingripande som är nödvändigt för att huvudmannen ska avhjälpa de påtalade bristerna.

Undervisning och lärande

Skolan ska se till att den ordinarie undervisningen utgår från och genomförs på ett sådant sätt att den främjar elevernas möjligheter att nå de nationella målen och kunskapskraven. I detta ingår att läraren ger eleverna ett aktivt lärarstöd genom att exempelvis genomföra strukturerade lektioner, genomföra undervisningen utifrån tydliga mål och syften och ge eleverna tydliga beskrivningar och förklaringar. Vidare anpassar läraren undervisningen efter elevernas olika förkunskaper, intressen och lärtilar och ger eleverna såväl stöd som stimulans och utmaningar. I detta arbete kan samråd med elevhälsan underlätta. Genom bland annat en varierad, stimulerande och utmanande undervisning, och genom konstruktiv återkoppling, stärker läraren elevernas vilja att lära. För att kunna individanpassa undervisningen och ge eleverna inflytande över denna är det centralt att läraren skaffar sig kunskap om elevernas olika behov och förutsättningar, liksom låter eleverna vara delaktiga i planeringen av undervisningen. Arbetet granskas genom bedömning av följande kritiska faktorer:

Bedömning av brist

- Undervisningen innebär ett aktivt lärarstöd för eleverna. (3 kap. 3 § skollagen; 5 kap. 2 § skolförordningen; Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper)
- I undervisningen tas hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. (1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.2. Kunskaper)

Åtgärder

Nacka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet undervisning och lärande.

- Vidta åtgärder så att undervisningen innebär ett aktivt lärarstöd för alla elever.
- Vidta åtgärder så att det i undervisningen tas hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar och tänkande.

Motivering av brist

Skolinspektionen bedömer att undervisningen inte i tillräcklig utsträckning innebär ett aktivt lärarstöd för eleverna. Lärarna hinner inte med att hjälpa alla elever i den utsträckning de har behov av och elever som är i behov av stimulans för att utvecklas så långt som möjligt får det inte. Rektor måste se till att alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin

personliga utveckling, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Enligt skollagen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Enligt skolförordningen ska eleverna genom en strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Av läroplanen framgår att skolan ska erbjuda eleverna en strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt.

Aktivt lärarstöd, strukturerad undervisning

Observationer visar att det endast på någon enstaka lektion råder en tydlighet och struktur över vad lektionen ska innehålla. Exempelvis tid för lektionens början och slut, arbetsmoment i turordning samt sidor att arbeta med i boken. Inte på någon lektion anges syfte eller mål med lektionen, vidare saknas struktur och ledarskap i klassrummet.

Observationer och intervjuer visar att det inte förekommer någon samverkan gällande planering av undervisningen eller ansvarsförhållanden i klassrummet på lektionerna mellan ansvarig lärare och resurspersonerna. Det blir mer ett situationsanpassat agerande i klassen beroende på hur dagsformen är för eleverna och vad de ska arbeta med. Det saknas en förutsägbarhet för eleverna av struktur och medvetenhet gällande lektionernas upplägg och innehåll. Specialpedagogen uppger vid intervju att det trots handledning och observationer i klassrummet är en utmaning att hitta arbetsformer där lärare ger en *"förutsägbarhet för eleverna, det är många lärare som undervisar i klassen, det är en utmaning att få ett gemensamt förhållningssätt och att man har samma bild och ser samma behov"*. Specialpedagogen uppger vidare att samarbetet mellan lärarna behöver utvecklas.

Observationer visar vidare att undervisningen planeras upp likartat för alla elever. Samtliga elever i klassen får arbeta med samma saker, oavsett behov och förutsättningar. Observerade lektioner visar att merparten av undervisningstiden ägnas åt att översätta och förklara ord och språkliga uttal av ord, till de elever som har ett annat modersmål. En lärare uppger även att denne *"sänker och sänker kunskapsnivån"* hela tiden för hela gruppen så att alla ska förstå på grund av de språkliga svårigheterna som merparten av eleverna i klassen har.

Aktivt lärarstöd, ta hänsyn till varje elevs behov

Av intervjuer och inskickat underlag framgår att det är många elever i klassen som har omfattande stödbehov och många elever med varierade förkunskaper

och språklig förmåga. Underlagen Skolinspektionen tagit del av visar även att många elever har åtgärdsprogram och behov av särskilt stöd. Vid intervju med biträdande rektor och lärare framgår att klassen är *"den svåraste gruppen i skolan"* och att det är en *"unik grupp"*. Enligt specialpedagogen har den aktuella klassen under året *"varit en stor utmaning"*.

Av intervjuer framgår att någon överlämning av klassen från årskurs 3 till årskurs 4, inte skett. Det vill säga att inget möte skett mellan lärarna som under visat klassen i årskurs 3 och lärarna som undervisar klassen i årskurs 4, i syfte att delge information om elevernas behov och förutsättningar. Av intervjuer framgår att det inte förrän nyligen inför Skolinspektionens besök, varit en första klasskonferens. Det framkommer i intervju med undervisande lärare att de inte vet vad eleverna i klassen har för stödbehov.

Lärarna uppger vid intervju att de inte hinner med att anpassa undervisningen utifrån elevernas behov och uppger *"vi vet vad som behövs men det går inte att genomföra"*. Några lärare anser att klassen skulle behöva delas, *"de starka eleverna trycks ner, och de svaga behöver stärkas"*.

Observationer visar att de elever som har behov av alternativa arbetssätt eller anpassade läromedel inte får sina behov tillgodosedda i klassrumsundervisningen. Detsamma gäller anpassade digitala hjälpmedel som flertalet av eleverna har behov av. Den individuella variation som genomförts på observerade lektioner är endast olika svårighetsgrad av uppgifter på dator i ämnet matematik, eller extrauppgifter i ämnen engelska.

Observationer visar vidare att lärarna inte hinner hjälpa alla elever, trots att det finns resurspersoner med i klassrummet. Lärarna går ifrån eleverna även om de inte fått hjälp så att de kan arbeta vidare på egen hand. Läraren kan hjälpa till med att svara på en fråga och går sedan vidare, varpå eleven snabbt räcker upp handen igen, och blir sittande utan att kunna arbeta vidare tills läraren återvänder för att återigen hjälpa till. Detta är för några av eleverna i klassen återkommande. Ett flertal elever räcker därmed upp handen och väntar på hjälp från läraren merparten av lektionerna när det är individuellt arbete.

Det förekommer även att någon elev frågar läraren om hjälp och läraren hän visar eleven till att fråga andra elever i klassen istället för att hjälpa eleven komma igång med skolarbetet. Exempelvis visar observationer att en elev som varit frånvarande dagen innan, frågar sina klasskompisar flera gånger men får inget svar av dem. Eleven kan därmed inte börja arbeta eftersom hen inte vet vad de börjat med föregående dag eller ska fortsätta arbeta med på lektionen. Observationer visade även att elever gör ingenting delar av lektionerna. Läraren kan gå förbi och konstatera att en elev *"slutat jobba"* men går sedan vidare förbi utan att ta reda på varför.

Motivering till föreläggande som ingripande

Skolinspektionen bedömer att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa att undervisningen innebär ett aktivt lärarstöd för alla elever, samt att det i undervisningen tas hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar och tänkande.

Skolinspektionen bedömer, utifrån bristernas karaktär att ett föreläggande är det ingripande som är nödvändigt för att huvudmannen ska avhjälpa de påtalade bristerna.

I ärendets slutliga handläggning har utredare Stina Linder deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Elisabeth Ahlgren
Beslutsfattare

Emma Steen
Föredragande